

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સાધુ સિંહ ધુમન

વિરુદ્ધ

કુડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય

ફેબ્રુઆરી ૧૪, ૧૯૯૦

[કે. જગન્નાથ શેટ્ટી અને આર. એમ. સાહી, જે. જે.]

આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦:કલમ ૩૪- "કાર્યવાહીમાં એક પગલું" શું

છે-તેનું અર્થઘટન.

પક્ષકારો વચ્ચેના કરારના આધારે, અપીલકર્તાઓ અને અન્ય લોકો પાસેથી ચોક્કસ રકમની વસૂલાત માટે પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવામાં, અપીલકર્તા હાજર થયો અને મૂળ દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માટે પ્રાર્થના કરી, કારણ કે ફોટોસ્ટેટ નકલો સ્પષ્ટ ન હતી, જેથી લેખિત નિવેદન દાખલ કરી શકાય.

ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ આબિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ની કલમ ૩૪ હેઠળ વિવાદમાં મુકાયેલી બાબતને આવરી લેતા દાવો કરારમાં આબિટ્રેશન કલમ હોવાના આધારે દાવાને રોકવા માટે અદાલતમાં અરજી કરી હતી.પ્રતિવાદી નિગમે આવી કલમ અસ્તિત્વમાં હોવાનું સ્વીકાર્યું હોવા છતાં, તેણે અરજી પર કાર્યવાહી પર રોક લગાવવાની વિનંતીનો વિરોધ કર્યો હતો કે અપીલકર્તાએ દાવાની કાર્યવાહીમાં પગલાં લીધાં હતાં, જેમાં લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે સ્થગન લેવામાં આવ્યું હતું.કાર્યવાહી પર સ્ટે મૂકતા ટ્રાયલ કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતું કે લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે કેસ સ્થગિત કરવાની કોઈ વિનંતી નથી.

પ્રતિવાદી-કોર્પોરેશનની અપીલ પર, પ્રથમ અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા સ્ટે ઓર્ડરને રદ કર્યો.અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પુનરીક્ષણ અરજીને હાઈકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

વિશેષ રજા દ્વારા કરવામાં આવેલી આ અપીલ હાઈકોર્ટના આદેશની વિરુદ્ધ છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા, આ અદાલત,

ઠરાવ્યુ : ૧.૧ "કાર્યવાહીમાં એક પગલું" અભિવ્યક્તિ જે પ્રતિવાદીને આનિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૪ લાગુ કરવાથી વંચિત કરશે તે દાવામાં તેના દ્વારા લેવામાં આવેલ દરેક પગલું નથી.દાવાને રોકવાના અધિકારને છોડવાનું આ એક પગલું હોવું જોઈએ.તે દાવાની પ્રગતિની સહાયમાં એક પગલું હોવું જોઈએ.ગુણદોષ પર વિવાદનો ચુકાદો આપવાના હેતુથી અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં રજૂ કરવાના દૃષ્ટિકોણથી આ પગલું સભાનપણે લેવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ.[૩૫૬ સી-ડી]

૧.૨ ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ, પ્રતિવાદીઓએ માત્ર વાદીને મૂળ કરાર અને અન્ય દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માટે નિર્દેશ માંગ્યો હતો જેથી તેઓ લેખિત નિવેદન દાખલ કરી શકે.એવું કહેવામાં આવ્યું ન હતું કે તેઓ લેખિત નિવેદન દાખલ કરશે.તેમણે ગુણદોષના આધારે કેસનો નિર્ણય લેવા માટે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં અન્ય કોઈ પગલું ભર્યું ન હતું.મધ્યસ્થી દ્વારા વિવાદનું સમાધાન કરવાનો અધિકાર પક્ષકારોની સમજૂતી દ્વારા આપવામાં આવ્યો છે અને તે

અધિકારને તકનીકી દલીલો દ્વારા વંચિત ન રાખવો જોઈએ.અદાલતે લેવામાં આવેલા પગલામાં પક્ષકારના સંજોગો અને ઈરાદાની તપાસ કરવી જોઈએ.કોર્ટે તપાસ કરવી જોઈએ કે શું પક્ષે કરાર હેઠળ તેના અધિકારનો ત્યાગ કર્યો છે કે કેમ.આ સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં અને ૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ની અરજીના સારને જોતા, કોઈ એવો અભિપ્રાય બનાવી શકતું નથી કે પ્રતિવાદીઓએ દાવો અટકાવવાનો તેમનો અધિકાર છોડી દીધો છે અને લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે દાવામાં પગલું ભર્યું છે.[૩૫૭ બી-ડી]

યુપી રાજ્ય વિરુદ્ધ જાનકી સરન કૈલાશ ચંદ્ર, [૧૯૭૪] ૧ એસસીઆર ૩૧; ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ યાદવ એન્જિનિયર, [૧૯૮૩] ૧ એસસીઆર ૯૫ અને જનરલ ઇલેક્ટ્રિક્સ કંપની વિરુદ્ધ રેનુસાગર પાવર કંપની, [૧૯૮૭] ૪ એસસીસી ૧૩૭ પર આધાર રાખ્યો હતો.

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન : સિવિલ અપીલ નંબર ૧૨૦૧/૧૯૯૦

સી. આર. નંબર ૫૫૬/૮૭ માં પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૫/૬/૮૭ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા માટે મુફૂલ મુદગલ.

પ્રતિવાદીઓ માટે એસ. એસ. જવાલી, વાય. પી. રાવ અને રાજુ રામચંદ્રન.

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

કે જગન્નાથ શેટ્ટી, જે: વિશેષ રજા આપવામાં આવી છે.

ભારતીય ખાદ્ય નિગમે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારના આધારે અપીલકર્તા અને પ્રતિવાદીઓ ૨ થી ૭ સામે ૨ લાખ રૂપિયાની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કર્યો હતો. નોટિસની સેવા પછી, અપીલકર્તા ૧૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૮૪ના રોજ હાજર થયો હતો. જ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ના રોજ અપીલકર્તાએ નીચે મુજબ અરજી દાખલ કરી હતી:

"મૂળ કરારની ફોટોસ્ટેટ નકલ અને અન્ય દસ્તાવેજો કે જે વાદી દ્વારા તેમના પુરાવામાં રજૂ કરવામાં આવ્યા છે તે દૃશ્યમાન અને સ્પષ્ટ

નથી, અને પ્રતિવાદીઓ માટે નિરીક્ષણ કરવું અને લેખિત નિવેદન આપવું ખૂબ જ મુશ્કેલ છે.

૩. વાદીના કબજામાં હોય તેવા મૂળ દસ્તાવેજો અદાલતમાં રજૂ કરવા ખૂબ જ જરૂરી છે જેથી પ્રતિવાદીઓ લેખિત નિવેદન દાખલ કરી શકે.

૪. તેથી, આદરપૂર્વક પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે વાદીને મૂળ કરાર અને અન્ય દસ્તાવેજો રજૂ કરવાનો આદેશ આપવામાં આવે જે ફરિયાદ સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યા છે.

૨૧ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ના રોજ, અપીલકર્તાએ વિવાદમાં મુકાયેલી બાબતને આવરી લેતા દાવાની કાર્યવાહી પર સ્ટે મૂકવા માટે આબિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૪ હેઠળ કોર્ટનો દરવાજો ખખડાવ્યો હતો. ભારતીય ખાદ્ય નિગમે દલીલ કરી હતી કે લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે મોકૂફી લેવામાં આવી હોવાથી અપીલકર્તાએ દાવાની કાર્યવાહીમાં પગલાં લીધાં હતાં. જો કે, દાવામાં વિવાદગ્રસ્ત બાબતને આવરી લેતા આબિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટનું અસ્તિત્વ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું. ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાની વિનંતી સ્વીકારી અને અન્ય બાબતોની સાથે આ દાવાને અટકાવી દીધો:

"..... આ અરજીમાં લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે કેસ મોકૂફ રાખવાની કોઈ વિનંતી નહોતી.આ અરજીમાં એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે વાદીને મૂળ કરાર અને અન્ય દસ્તાવેજો રજૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે જેથી પ્રતિવાદીઓ લેખિત નિવેદન દાખલ કરી શકે.

.....વર્તમાન કેસમાં, પ્રતિવાદીઓની વિનંતી કે વાદીને લેખિત નિવેદન દાખલ કરી શકે તે પહેલાં મૂળ કરાર અને અન્ય દસ્તાવેજો કોર્ટમાં દાખલ કરવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે તે કાર્યવાહીમાં એક પગલું ન કહી શકાય કારણ કે તે લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટેના કેસને સ્થગિત કરવાની વિનંતી ન હતી.

પરંતુ એડીશનલ જિલ્લા ન્યાયાધીશે ભારતીય ખાદ્ય નિગમ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશને ઉલટાવી દીધો છે.તેમનો મત હતો કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ના રોજ તેમની અરજી દ્વારા લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે તેમને સક્ષમ બનાવવા માટે સ્થગન માટે કરવામાં આવેલી લેખિત વિનંતી કાર્યવાહીમાં એક પગલું હતું અને ટ્રાયલ કોર્ટ દાવાને

રોકવામાં ન્યાયી ન હતી.તદનુસાર, તેમણે અપીલ સ્વીકારી અને સ્ટે ઓર્ડર રદ કર્યો અને ટ્રાયલ કોર્ટને કાયદા અનુસાર દાવો સાથે આગળ વધવાનો નિર્દેશ આપ્યો.

પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટે અપીલકર્તાની પુનરીક્ષણ અરજીને ફગાવી દીધી છે.ઉચ્ચ અદાલતે એવું પણ નિરીક્ષણ કર્યું છે કે પ્રતિવાદીઓએ મૂળ દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માટે ૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ના રોજ અરજી દાખલ કરી હતી અને લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે તેમને સક્ષમ બનાવવા માટે દાવાને સ્થગિત કરવાની માંગ કરી હતી, જેને ચોક્કસપણે કાર્યવાહીમાં લેવામાં આવેલા પગલા તરીકે ગણવામાં આવશે.

આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૪ને ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિરુદ્ધ જાનકી સરન કૈલાશ ચંદ્ર, [૧૯૭૪] ૧ એસસીઆર ૩૧, (ii) ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા વિરુદ્ધ યાદવ એન્જિનિયર, [૧૯૮૩] ૧ એસસીઆર ૮૫ અને તાજેતરમાં જનરલ ઇલેક્ટ્રિક કંપની વિરુદ્ધ રેનુસાગર પાવર કંપની, [૧૯૮૭] ૪ એસસીસી ૧૩૭માં આ અદાલતની વિચારણા મળી છે.એ નોંધવું જોઈએ કે "કાર્યવાહીમાં એક પગલું" અભિવ્યક્તિ જે પ્રતિવાદીને આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૪ નો ઉપયોગ કરવાથી વંચિત કરશે તે દાવામાં તેના દ્વારા લેવામાં આવેલ દરેક પગલું નથી.દાવાને રોકવાના અધિકારને છોડવાનું આ એક પગલું હોવું જોઈએ.તે દાવાની પ્રગતિની સહાયમાં એક

પગલું હોવું જોઈએ.ગુણદોષ પર વિવાદનો ચુકાદો આપવાના હેતુથી અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને રજૂ કરવાના દષ્ટિકોણથી આ પગલું સભાનપણે લેવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ. જનરલ ઇલેક્ટ્રિક કંપનીના કેસમાં અગાઉના નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા પછી આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું (૧૫૫-૫૬ પર):

..... આમ કાર્યવાહીમાં એક પગલું કે જે પ્રતિવાદીને આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૪ લાગુ કરવાથી ગેરલાયક ઠેરવે છે તે દાવાની પ્રગતિ અથવા દાવામાં વિવાદના ગુણદોષોના ચુકાદાના હેતુ માટે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં રજૂ કરવામાં સહાય માટેનું એક પગલું હોવું જોઈએ.આ પગલું એવું હોવું જોઈએ કે જેથી પક્ષકારનો આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટ હેઠળના અધિકારને સ્પષ્ટપણે છોડી દેવાનો ઇરાદો પ્રગટ થાય અને તેના બદલે દાવાના ગુણદોષ પર વિવાદનું સમાધાન કરવાનું પસંદ કરે.પગલું એવું હોવું જોઈએ કે જે લવાદની જગ્યાએ દાવાની તરફેણમાં ચૂંટણી અથવા સમર્થન સૂચવે.ચૂંટણી અથવા સમર્થન સ્પષ્ટ પસંદગી દ્વારા અથવા સંમતિ દ્વારા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા હોઈ શકે છે.કાયદાની અદાલતમાં પોતાની ફરિયાદોનું નિવારણ મેળવવાનો વ્યક્તિનો વ્યાપક અને સામાન્ય અધિકાર પક્ષકારોના પરસ્પર પસંદગીના મંચ દ્વારા વિવાદોનું સમાધાન કરવાના અધિકારને આધિન છે.ન તો

અધિકાર અસંગત છે અને ન તો અધિકારને કોઈ પણ પ્રકારની તકનીકીતા દ્વારા હરાવી શકાય છે. સિવિલ કોર્ટ દ્વારા વિવાદનો ચુકાદો લેવાના અધિકારને અસ્પષ્ટ અથવા 'આબિટ્રેશન' નો સંદર્ભ આપવા માટે ગેરમાર્ગે દોરતા ખોટા કહેવાતા કરારો દ્વારા હરાવી શકાય નહીં. બીજી બાજુ, જો આબિટ્રેશનનો સંદર્ભ આપવાનો કરાર સ્થાપિત થાય છે, તો આબિટ્રેશન દ્વારા વિવાદનું સમાધાન કરવાના અધિકારને તકનીકી આધારો પર હરાવી શકાય નહીં.

આ કેસમાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં, તેઓએ માત્ર વાદીને મૂળ કરાર અને અન્ય દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માટે નિર્દેશ માંગ્યો હતો જેથી તેઓ લેખિત નિવેદન દાખલ કરી શકે. એવું કહેવામાં આવ્યું ન હતું કે તેઓ લેખિત નિવેદન દાખલ કરશે. તેમણે ગુણદોષના આધારે કેસનો નિર્ણય લેવા માટે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં અન્ય કોઈ પગલું ભર્યું ન હતું. મધ્યસ્થી દ્વારા વિવાદનું સમાધાન કરવાનો અધિકાર પક્ષકારોની સમજૂતી દ્વારા આપવામાં આવ્યો છે અને તે અધિકારને તકનીકી અરજીઓ દ્વારા વંચિત ન રાખવો જોઈએ. અદાલતે લેવામાં આવેલા પગલામાં પક્ષકારના સંજોગો અને ઈરાદાની તપાસ કરવી જોઈએ. કોર્ટે તપાસ કરવી જોઈએ કે શું પક્ષે કરાર હેઠળ તેના અધિકારનો ત્યાગ કર્યો છે કે કેમ. આ સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં અને ૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૫ની અરજીના સારને જોતા, અમે

એવો અભિપ્રાય બનાવી શકતા નથી કે પ્રતિવાદીઓએ દાવાને રોકવાનો તેમનો અધિકાર છોડી દીધો છે અને લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે દાવામાં પગલું ભર્યું છે.

પરિણામે હાઈકોર્ટના આદેશને રદ કરવા અને ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશને પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે અપીલની મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

કેસના સંજોગોમાં, અમે ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ આપતા નથી.

જી. એન.

અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.